

BABA. ANNE. ÇOCUK.
SAVAŞ İLANLARI
ÖZELE DAİR

Margit Schreiner 1953 yılında Avusturya'nın Linz kentinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini burada tamamladıktan sonra Salzburg'da Alman filolojisi ve psikolojisi okudu. Uzun süre Tokyo, Paris, Berlin ve İtalya'da yaşadı. Kitaplarıyla pek çok ödül aldı.

Başlıca eserleri şunlardır: *Nachte Väter* (1997; *Çıplak Babalar*, YKY, 2024); *Haus, Frauen, Sex.* (2001; *Ev, Kadınlar, Seks.*, YKY, 2023); *Heißt lieben* (2003; *Sevmek Dedikleri*, YKY, 2022); *Buch der Enttäuschungen* (2005; *Hayal Kırıklıkları Kitabı*, Metis, 2008); *Das menschliche Gleichgewicht* (2015; *İnsan Dengesi*, YKY, 2018); *Schreibt Thomas Bernhard Frauenliteratur?* (2008); *Vater. Mutter. Kind. Kriegserklärungen. Über das Private.* (2021; *Baba. Anne. Çocuk. Savaş İlanları / Özele dair*, YKY, 2026); *Mütter. Väter. Männer. Klassenkämpfe. Über das Private.* (2022; *Anneler. Babalar. Erkekler. Sınıf Savaşları / Özele dair*, YKY, 2026); *Mobilmachung. Über das Private.* (2023) kitapları yer almaktadır.

Serap Gülerçin Karluk Denizli'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamladı. Viyana Üniversitesi'nde Sanat Tarihi okudu. Tasarım ve yazılım alanında bir süre çalıştıktan sonra Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde Resim Bölümü'nü bitirdi.

Margit Schreiner'in
YKY'deki kitapları:

İnsan Dengesi (2018)

Sevmek Dedikleri (2022)

Ev, Kadınlar, Seks. (2023)

Çıplak Babalar (2024)

Anneler. Babalar. Erkekler. Sınıf Savaşları / Özele dair (2026)

Baba. Anne. Çocuk. Savaş İlanları / Özele dair (2026)

MARGIT SCHREINER

Baba. Anne. Çocuk.
Savaş İlanları
Özele dair

Roman

Çeviren
Serap Gülerçin Karluk

YAPI KREDİ YAYINLARI

Hannes Breuer'e
(1951–2020)

İşte o zaman, duyularımın bana ilettiği her türden sayısız imgeyle dolu hazinelerin yığıldığı belleğin diyarlarına ve geniş saraylarına geliyorum. Duyularımıza dokunan ne varsa, arttırarak, azaltarak ya da herhangi bir şekilde değiştirerek düşündüğümüz şeylerin de hepsi orada saklı; ve henüz unutulmuşlukta kaybolup gömülmemiş tüm öteki şeyler de orada korunaklı ve güvende duruyor. (...) Orada kendimle de karşılaşıyorum ve neyi, ne zaman, nerede yaptığımı, o sırada neler hissettiğimi bir kez daha yaşıyorum. Hatırladığım her şey, ister benim yaşadığım ister başkasından duyduğum şeyler olsun, hepsi orada. Aynı yığından kendi deneyimlerimden ya da başkalarının deneyimlerinde inandığım şeylerden –çünkü benimkilerle örtüşüyorlar– sürekli yeni imgeler çıkarıp geçmişle bağlantılar kurarak kendime bir yapı oluşturdum ve buna dayanarak gelecekteki eylemlerimi de tasarlayabiliyorum... Gücü büyük belleğimin, olağanüstü büyük, ey Tanrım, öylesine geniş ve sınırsız bir iç varlık ki. Kim keşfedebilir onu tüm derinliğiyle? Bu güç benim kendi benliğime ait, doğamda var, buna rağmen ne olduğumu kendim bile tam olarak kavrayamıyorum. Böyle işte zihin, kendini kavrayamayacak kadar dar.

Augustinus, *İtiraflar*

Yedinci yaşın acımasızca hafife alındığını düşünüyorum. Herkes sadece ergenliğe odaklanır ama aslında ergenlik çok daha önce başlar. Tıpkı 1968'deki öğrenci ayaklanmasının 1959'dan itibaren kendini göstermeye başlaması gibi. Ani patlamanın gerçekleşmesi için pek çok şeyin birikmesi gerekir. Bizde genel olarak yedi yaşına gelmiş çocuklar okula gönderilir. Böylece yeni bir dönem başlar. Önceden dayanıklı olan bir anda kırılğanlaşır, en güçlünün bile yıkılabileceği hemen öğretilir güçlü olana. Başkalarıyla karşılaştırma dönemi başlar, adaletsizlikler, keyfi not vermeler, insani potansiyelin yok edilişi başlar. Bir zamanlar kaygısız öğleden sonralarını resim yaparak ya da arka bahçedeki halı askısında arka arkaya on defa dengeyi sağlamaya çalışarak geçirenler şimdi milli bayramlarda Avusturya bayrağını çizmek zorundadır, hem de kırmızı-beyaz-kırmızı ve önceden verilmiş şablona göre, beden derslerinde öğretmenin düdüğüyle daireler çizerek koşmak zorundadır. Buna hayatın gerçekleri deniyor.

1959'da Che Guevara devrimci birlikleriyle Havana'ya girdi ve Fidel Castro iktidarı ele geçirdi. Aynı yıl Tibet'te Mao Zedong'un Çinlilerine karşı ayaklanma gerçekleşti, Dalay Lama Hindistan'a kaçtı. Vietnam Savaşının ikinci evresi başladı, 1958 yılının sonunda Alman Hava Kuvvetleri üç yüz Starfighter satın aldı, ilerleyen yıllarda teknik aksaklıklar yüzünden bunların iki yüz altmış tanesi düştü, bu arada yüz on altı pilot öldü. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 1959'da Çocuk Hakları Bildirgesi'ni kabul etti, doğum kontrol hapı onaya sunuldu, New York Oyuncak Fuarı'nda Barbie bebekler ilk kez tanıtıldı, şair Salvatore Quasimodo Nobel Ödülü'nü aldı ve ben ilk kişisel enflasyonumu yaşadım.

O sırada ilkokul birinci sınıftaydım, sadece on altı kiloydum, saçlarım çanak kesimdi, süt dişlerim döküldüğü için dişlerimin arasında boşluklar vardı ve para birimi hâlâ şilindi. Elimde sıkı

sıkı tuttuğum bir şilinle Eisenwerkstraße'deki bakkal Kolczak'ın yolunu tuttum. (Altmışlı yılların sonunda Muldenstraße'deki alışveriş merkezinin inşasıyla birlikte Kolczak'ın minicik dükkâmı ortadan kaybolacaktı.) Vöest* blokları boyunca uzanan kaldırım taşı döşeli yaya yolundan yürüdüm. (O zamanlar devletleştirilmiş) Avusturya Birleşik Demir Çelik İşletmeleri'nin (önceki adıyla Hermann Göring Werke) devletleştirilmiş diğer işletmeler gibi işçileri ve memurları için sosyal açıdan uygun fiyatlı evler inşa ettiği, Muldenstraße'nin bir yan sokağından, o zamanlar üzerinden neredeyse hiç araç geçmeyen Eisenwerkstraße'den. Yolum, büyük yassı doğal taş levhalı gösterişli bir havuzu olan küçük bir parkın içinden geçiyordu, taşların üzerine bir salkımsöğüdün dalları sarkıyordu. Geçen yaz oradan Ruhr Bölgesi'nde yaşayan kuzenim Nils'le bir reçel kavanozunun içine, bizim küvetin içinde kurbağaya dönüşmelerini gözlemlemek için, iribaşlar doldurmuştuk. Şimdi kış olduğundan havuzdaki su çekilmiş, geriye acınası, kaskatı bir çukur kalmıştı.

Önceki gece bir şilinle yüz tane Stollwerck şekeri alabileceğimi hesaplamıştım. Bugün hâlâ Stollwerck var mı bilmiyorum. Çoğu zaman yapay meyve aromalı, mayhoş bir tatları vardı ve sakız kıvamındaydılar ama sakızın aksine ağızda uzun süre emdikten sonra eriyorlardı. Emme süresini azaltmak istersen Stollwerck'i ısırdın, ısırılmış Stollwerck artıkları uzun süre dişlerinin üzerinde ve arasında kalırdı.

Beklentinin sevinci adımlarımı hızlandırdı. Kasabın önünden yürüyerek geçerken yine Muldenstraße'deki alışveriş merkezinin inşasıyla ortadan kaybolacak olan *Tabaktrafik*'ten** itibaren Kolczak'a kadar koştum. Kısa bir süre sonra Stollwerck'lerle dopdolu bir alışveriş filesiyle kasıla kasıla eve gidecektim. Dönüş yolunda sitedeki bütün çocuklar rengârenk parlak kâğıtlara sarılı şekerlerin, ilmeklerinin arasından adeta zorla dışarı çıkmaya çalıştığı alışveriş fileme kıskançlıkla bakacaklardı. Çok mutluydum.

Genelde Kolczak'a alışverişe gitmekten pek hoşlanmazdım. Kolczak'ın dükkâmı küf kokardı. Çürük meyve, naftalin ve parke cilası karışımı bir koku. Dükkân dar, boru gibi bir odadan ibaretti.

* Vöest (Vereinigte Österreichische Eisen- und Stahlwerke): Avusturya Birleşik Demir Çelik İşletmeleri. (ç. n.)

** Tabaktrafik: Avusturya'da tütün ürünleri, gazete, dergi, kartpostal gibi ürünler satan dükkân ya da büfelere verilen ad. (ç. n.)

Sucuk ve peynirlerin satıldığı tezgâh en arkada dururdu. Karanlık olduğundan bütün gün ışığın yanması gerekirdi. Tezgâh yüksekti ve bir şey istediğimde satıcı kadınla kafamı kaldırmak konuşmak zorunda kalırdım. Kadın benden bir boy daha uzundu. Ben kalın camın ardındaki sucuklarla göz hizasında bulurdum kendimi. Sucuklar hafif grileşmiş ve kenarları koyu renkli olurdu. Kuzenim Nils bir keresinde, tezgâhtar kadının belden aşağısının olmadığını, bu yüzden sırtlar üzerinde hareket ettiğini iddia etmişti. Ne olursa olsun annemin bana verdiği alışveriş listesini yukarıya, ona doğru okuduğumda hiçbir zaman anlamazdı. Çoğunlukla arka arkaya iki ya da üç kez okumam gerekirdi. Bu da yetmezmiş gibi Kolczak'taki kasiyer kadın da gelirdi. Çok şişmandı, kızıl saçları vardı ve sormadan cüzdanımdaki groşenleri alırdı. Kendi başına ödemeyi beceremeyen küçük bir çocuk gibi davranırdı bana.

1959'un o günü, yanına renkli kâğıtlara sarılı Stollwerck şekerleriyle dolu büyük kavanozların yerleştirildiği Kolczak'ın kasasında durarak bir şilinimi kasanın önündeki bölmeye koyup yüz tane Stollwerck isteyince şişman kasiyer kahkahayı bastı. "Bir şiline yüz tane Stollwerck istiyorsun ha?" diye sordu. "Bir Stollwerck on groşen. Bu durumda bir şilinle kaç tane Stollwerck alabilirsin?" "Yüz!" dedim hemen. "Bir şilin kaç groşen?" diye sordu bana hep sevimsiz gelen o kasiyer kadın. Buna rağmen bir kez daha, "Yüz" diyerek yanıtladım. "Evet" dedi sevimsiz kasiyer, "peki kaç kere on yüz eder?" "Yüz kere" diye yanıtladım sabırla. "Yoo" dedi şişko, "on kere. Bir şiline on Stollwerck alabilirsin!" Böylece Stollwerck kavanozlarından birine uzanıp bölmenin üstüne on Stollwerck saydı. Aynı zamanda bir şilinimi de kasaya attı. "Al" dedi, "hadi şimdi eve git de bir güzel aritmetik çalış!" Böyle bir aşağılama. On Stollwerck'i mantomun cebine atıp parkın içinden ağır ağır yürüyerek geri döndüm. Suyu çekilmiş havuzdaki soğuk taş plakalardan birine oturdum. Salkımsöğüdün dalları enseme kaşındırdı. Yaşamımın tüm bozgunları aklıma geldi: Din dersinde sabah duası sırasında tualete gitmeye cesaret edemediğimden sonunda ayaklarımın dibinde bir gölcük oluşmuştu. Bütün çocuklar beni gösterdi. Her şeyi inkâr ettim. Gölcüğün daha önceden orada olduğunu söyledim.

Kuzenim Nils bir keresinde, civciv çıkarıp çıkaramayacağımı görmek için paskalyada yatağımın içine çiğ yumurtalar koymuştu. Annem yatağımdaki bu pislik yüzünden beni o zaman uzun süre

azarlamıştı. Bir Noel'de Nils bize geldiğinde, hediye olarak babamın bodrumda kendi eliyle yaptığı bir oyuncak atlıkarınca almıştım. Bir düğmeye bastığında kaidesinden müzik sesi geliyor ve minik zincirlerle atlıkarıncanın çatısından aşağı sallanan oturaklar dönüyordu. Atlıkarıncanın çatısı ateş kırmızıydı. Annemle babam gece yarısı ayinindeyken Nils, nasıl çalıştığını anlamak için atlıkarıncayı parçalarına ayırdı. Babam onu bir daha asla, dönecek ve müzik duyulacak biçimde bir araya getiremedi.

Kasiyer çok kötü bir kadındı. Bana yüz tane Stollwerck verse ne olurdu sanki. Kolczak'ın deposunda yeterince Stollwerck vardı. Üstelik şekerler kasiyerin kendisine de ait değildi. Cömert biri olsa ben yanlış hesaplasam bile –hani varsayalım öyle oldu– yine de verirdi.

Teselliyi neredeyse komşu evdeki sarı bukleli, mavi gözlü Basti'nin de bir süre önce yanlış hesaplamış olmasında buluyordum. Ben büyük olasılıkla sadece yanlış hesaplamışken o bir de yanlış birim kullanmıştı. Tren istasyonu gişesinde biletini taşlarla ödemek isteyince yakalanıp Bahnhofsmission'a* götürülmüştü. Oradan hemen anne babasına haber verildi. Sitede hepimiz Basti'nin anne babasının onu nasıl eve götürdüğünü gördük. Annesiyle babasının arasında ağır suçlu biri gibi yürüyordu. Tümüyle kirlenmiş kapkara yüzünde her iki gözünün altında beyaz birer derecik vardı. Belki de Basti'nin yüzü o gün kömür taşıyan Vöest kömür dağıtıcılarının yanına sığınmaya çalıştığından karararmıştır. Kaçarken kendini kamufle etmek istemiş de olabilir, ya da artık etrafta soluk ten, sarışın bukleler, mavi gözler ve kiraz dudaklarla dolanıp çevresindeki herkesi kendine hayran bırakmaktan bıkmıştır. Ama sonra Basti'nin benden neredeyse iki yaş küçük olduğu aklıma geldi. Yani o daha bebek sayılırdı. Ve hiçbir bebek yedi yaşındaki birini teselli edemez.

O zamanlar benim ana sorunum şuydu: Bizim arka bahçede kız olsun, erkek olsun hiç “en iyi arkadaş”ım yoktu. Erkeklerden, yaş yüzünden Basti söz konusu bile olamazdı, Basti'lerin altındaki evde oturan Hans Brandlmüller bana göre çok deli doluydu, bir sonraki binada yaşayan Theo tartışmalarda öylesine sinirleniyordu ki ağzından köpükler çıkıyor, çimenlerin üstünde sağa sola yuvarlanıyordu. Frank'la Sungard arka bahçede oyun oynamaya hemen hemen hiç

* Bahnhofsmission: Avusturya'da istasyonlarda bulunan bir Hristiyan yardım kuruluşu. (ç. n.)

gelmiyorlardı. Üstelik Frank çok şişman, Sungard da çok küçüktü. Hatta Basti'den bile biraz daha küçüktü. Bahçenin diğer tarafında oturan Markus benden üç yaş büyüktü, bu yüzden o da söz konusu olamazdı, karşı binada oturan Edda özellikle Markus'la ilgileniyordu. Markus'un yanında oturan Ilse bütün gün arka bahçede amuda kalkma ve havada takla atma alıştırmaları yapıyordu, en iyi arkadaş olarak akla gelebilecek en yakın kişi olan benim yaşındaki kız kardeşi Emma ise Susi'yle arkadaşlık ediyordu. O ikisi genellikle yalnız başlarına anne baba oyunu oynardı, her zaman baba olan Susi ön taraftan pantolonunun içine dertop edilmiş bir mendil tıktırırdu.

Tamam, aile doktorumuzun kızı, Eisenwerkstraße'deki Sonja arkadaşımı ama o da annesi tarafından öylesine korunuyordu ki bizim bahçede oynamasına izin verilmiyordu. Benim, onun doktor muayenehanesinin yanındaki evine gitmem gerekiyordu ve bunu bizim arka bahçedeki hiç kimse görmüyordu. İyi bir erkek ya da kız arkadaşla her şey daha kolay olurdu. Okuldan sonra onunla arka bahçemize gider, oyun oynardım. Ama böyle olunca öteki çocuklar benimle oyun oynamak ister mi bilmiyordum. O yüzden ben de özellikle yaz tatillerinde, çoğu zaman saatlerce mutfak penceresinde durup arka bahçeden birinin beni çağırmasını beklerdim. Bahçedeki çocuklar beni çağırırsa hemen aşağıya inip onlarla oynardım. Çağırılmazlarsa pencerenin önünde baston yutmuş gibi dikilmeye devam ederdim, bu durum annem mutfakta elma kompostosu pişiriyorsa özellikle tatsız olurdu, ki sık sık pişirirdi. O zamanlar akla gelebilecek her şeyin yanında elma kompostosu yenirdi: *Kaiserschmarrn*, *Topfenknödel* ve hatta haşlanmış sığır eti ya da patates köftesi ile bile yeniyordu. Annem, elma kompostosunun çekimine kapılıp mutfaka uçan yaban arılarını ekmek kesme tahtasıyla kovalarken ara sıra sorardı: "Neden bahçeye çıkıp oynamıyorsun?" Öyle utanç vericiydi ki! Ama annem fark etmiyordu bile. "Üç kez" derdi hep "kesme tahtasıyla yaban arısının kafasına üç kez patlattın mı bir daha gelmez." Kuzenim Nils tatilde bize geldiğinde bütün bunlar sorun olmaktan çıkardı. Bahçeye onunla birlikte çıkardım. İşin içinde akrabalar olunca benimle oyun oynar mı oynamaz mı diye kafa patlatmaya gerek yok, akrabalar zaten oynar.

Suyu çekilmiş havuzun önünde, soğuk taş plakanın üzerinde otururken kimsenin beni sevmediğine emin oldum. Herkes kötüydü, özellikle de Kolczak'taki kızıl saçlı şişman kasiyer kadın. Beni

dolandırmışlardı. Bir şilin yok olup gitmişti. Hayal kırıklığıyla on Stollwerck'i ardi ardına yiyip bitirdim. On tane meyveli Stollwerck'in içinde beş tanesi sevmediğim kahvelilerdendi. Kısa bir süre Kolczak'a tekrar gidip şunu söyleyip söylememeyi düşündüm: "Yüz tane Stollwerck lütfen! Eğer bir şilin yetmiyorsa kalanı deftere yazın. Annem daha sonra öder." Ama sonra, kuzenim Nils'in annesi ve annemin erkek kardeşlerinden birinin karısı olan Essen'deki Maria yengemin Ruhr Bölgesi'nde yaşadıkları sitenin bakkalında deftere yazdırdığı için bütün ailede küçümsendiği aklıma geldi. Annemin ailesinin gözünde böyle bir şey dolandırıcılığın sınırındaydı. Ayrıca annemin bütün ailesi Katolik'ken ve Katolik bir yerleşimde yaşarken Maria yenge Protestan'dı. Annemin ifadesiyle, erkek kardeşi bir yabancıyla evlenmişti. Kendisi de Katolik olan ama her pazar kiliseye gitmeyen babam da krediye karşıydı. O yüzden annemle babam Vöest'ün evli genç çiftlere krediyle bahçeli bir sıra ev satma teklifiyle de ilgilenmemişi, hem de annemin her zaman en büyük arzusunun bahçeli bir sıra eve sahip olmak olmasına rağmen. Babam bunu bana bir keresinde anlatmıştı ve on yıllar sonra kredi çekme düşüncesiyle bile kaşlarını çattı. "Annenle ben hiç borçlanmadık" dedi bana. Gelecekte beni bekleyen şey bu muydu yani? Stollwerck'siz bir yaşam, borçsuz ve arkadaşsız? Depolarında stokladıkları Stollwerck'lerden veremeyecek kadar cimri, koca göbekli, kızıl saçlı kasiyerlerle çevrili? Bir keresinde annem, hep çok fazla mayonezle yaptığı patates salatasını midemi bulandırdığı için yemek istemeyince, savaştayken birkaç patatesimiz olduğunda sevinirdik, demişti. Ama benim için savaş, fazla mayonezli bir patates salatasından kesinlikle daha iyiydi. Tüm kasiyerlere, anne babalara ve öğretmenlere karşı savaş ilanımı kelimesi kelimesine içimden formüle ettim.

Savaş yolundaki kişi, evin içinde sessizce ilerlemeyi, düşman birliklerini gizli gizli dinlemeyi, savaş planlarının izini sürmeyi, kendi fiziksel gücünü arttırmayı öğrenmeli. Bayan Dunger'in mutfakımı gözetlemek için arka bahçedeki akçağa tırmandım, kendimi açığa çıkarmamak için evimize doğru yokuş aşağı yuvarlandım. Halı askısının üzerinde azgın nehirlerin ve uçurumların üstündeymişçesine dengede durma alıştırmaları yaptım, bir metreden daha yükseğe atlamaya çalıştım.

Bugün önüme çıkan bir ağaç gövdesine tırmanmak istesem düşme ve sonucunda belki de kalça kemiğimi kırma tehlikesiyle karşı